הלכה · משנה תורה · מפרשים · מלאכת שלמה · ספר קניין

מלאכת שלמה על משנה תורה, הלכות שכנים

רבי שלמה חכים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מלאכת שלמה על משנה תורה, הלכות שכנים

רבי שלמה חכים

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלאכת-שלמה-על-משנה-תורה-הלכות-שכנים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ו 4
הלכה יב 4

פרק ו

הלכה יב

חנות שבחצר וכו'. **שאלה** בית הכנסת שלא היה מקדם מקום לנשים ועתה אחר השרפה לא תקום פעמיים צרה נבנו מחדש ורוצים מקצת היחידים לצאת לישע נשים ויחדו שמאחורי ביהכ"נ שיש שם בנין יראו מחלון אחד ופשטו רגליהם לילך לראות מחלון האחרת כיוצא בה ויש שם מי שמוחה על ידן באומרם שמעולם לא היה שם מקום לנשים ולשמע שמענו הסיבה ומה גם שחלון זה היא בצד מזרח וכשמתפלל עיניו תראנה להן פנים בפנים ואף אם שבביהכ"נ אחרים יש ג"כ ביהכ"נ לנשים אינם כל כך אלא הם למעלה ובדרך צנוע ועל הכל שמבטלות את הכונה דמכי מתחילין לבא לשם מתחילה ההקפדה ומבלבל את הדעת ומפסיד את הכונה. והנה בעתה טוען המערער ע"ז טענת נזיקין שאין לעשות כן יען כי כולם שותפין בבנין ביהכ"נ יחד עשיר ואביון ואף המערערים הללו נתנו חלקם לאו כל כמנייהו לשנות ממה שהיה כבר להושיב בצדו נזק כזה ואף שהקהל אומרים שרוצין ליתן לו מקום אחר לבטל נזק זה אפ"ה משיב המערער להם אפ"ה איננו שוה לי יען שלרצון נשים רוצים להוציאני ממקום שנתתם לי ולא לכבדני ע"ז נאמר גברא דנשי וכו' וכל שכן אם הוא ת"ח דלהוציאו ממקומו אין לך בזיון גדול מזה וכל שכן מפני נשים ויבא שכרו כפול מן השמים.

תשובה מאי דטוען המערער משום נזיקין נראה שהדין עמו ועיקרא דהאי מילתא איתא בפ' לא יחפור דשנו חכמים בלשון המשנה חנות שבחצר יכול למחות בידו ולומר לו איני יכול לישן מקול הנכנסין ומקול היוצאין אבל עושה כלים ומוכר בשוק ואינו יכול למחות בידו ולומר איני יכול לישן מקול הפטיש ולא מקול הרחיים ולא מקול התנוקות ופרש"י ז"ל ולא מקול התנוקות קס"ד תנוקות הבאים לקנות שמן וכל דבר הנמכר בשוק ופריך בגמ' מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא ומשני אמר אביי וכו' רבא אמר סיפא אתאן לתנוקות של בית רבן ומתקנת ר' יהושע בן גמלא וכו' ותו פריך מיתבי אחד מבני החצר שביקש לעשות רופא אומן וגרדי ומלמד תנוקות בני חצר מעכבין עליו ופריק הכא במאי עסקינן בתנוקות דנכרים וכו' יעו"ש והרא"ש ז"ל הביא שנוייא דרבא וכתוב בהגהות אשר"י שם וז"ל נראה דכל אלו שאמרו יכול לעכב עליו אם עתה רוצה להחזיק באותה אומנות מחדש דהא דאמר רבא לקמן אין חזקה לנזיקין מוקי לה רב זביד בקוטרא ובית הכסא אבל לשאר הנזיקין יש חזקה ע"כ.

ולכאורה קשה דא"כ מאי פריך לרבא מברייתא אחד מבני החצר שביקש לעשות רופא או אומן או גרדי או מלמד תנוקות לימא ההיא בשלא החזיק עדיין. אלא דזה יתישב

במ"ש הרב לח"מ ז"ל לדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' שכנים הי"ב וז"ל חנות שבחצר יכולין השכנים למחות בידו ולומר לו אין אנו יכולים לישן מקול הנכנסין והיוצאין אלא עושה מלאכתו בחנותו ומוכר בשוק אבל אינן יכולין למחות בידו ולומר אין אנו יכולים לישן מקול הפטיש או מקול הרחיים שהרי החזיק לעשות כן וכו' וכתב הרב המגיד ז"ל וז"ל ומתוך מ"ש רבינו שהרי החזיק לעשות כן נראה לי שהוא סובר דדוקא החזיק אבל אם בתחילה בא לעכב יכול לעכב וסבר זה המחבר לפי שהוקשה לו מה טעם אין טענתו טענה בקול הפטיש והלא יותר מונע השינה מקול הנכנסין והיוצאין ועוד למה אמרו חנות שבחצר שנראה שכבר היה חנות בחצר יאמרו מי שביקש לעשות חנוני או לא יעשה אדם חנות בחצר השותפין אלא כונת המשנה בשהחזיק לעשות כן במלאכתו ובחנותו והודיענו שאפי' החזיק אין חזקתו חזקה אצל הנכנסין והיוצאין שהן אחרים וכ"כ בפי"א בשם הגאונים אבל חזקתו חזקה במלאכתו עצמו אבל אם לא החזיק יכולין לעכב זה נ"ל מדבריו וכו' יעו"ש והרב לח"מ הקשה עליה דהרמב"ם ז"ל דא"כ מאי מקשה בגמ' מברייתא וכמו שהקשינו לעיל להגהות אשר"י ז"ל ותירץ וז"ל וי"ל דמשמע ליה להגמ' מתני' דקאמר ולא מקול התנוקות אליבא דרבא בלא החזיק איירי חדא דזיל בתר טעמא כיון דהוי תקנת ר' יהושע בן גמלא ודאי אפי' לא החזיק נמי ואע"פ שאפשר לדחות זה איכא טעמא אחרינא דאי בלא החזיק לא מהני ודאי דבחזקה לא מהני וכו' יעו"ש ומרן בב"י סימן קנ"ו ס"ז הביא משם רבינו ירוחם נתיב ל"א חלק ו' שכתב דהא דאינו יכול למחות בידו ולומר איני יכול לישן מקול הפטיש דוקא כשהחזיק לעשות כן כלומר שאם החזיק כדרך שמחזיקין לנזיקין אז דוקא אינו יכול למחות אבל אם לא החזיק ורוצה עכשיו לעשות מלאכה זו בביתו מעכבין עליו וכ"כ הסמ"ג וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מהל' שכנים.

וא"כ בנדון דידן נמי שבאים לעשות מחדש מקום לנשים שישבו בפני החלונות להיות שם בעת התפילה מה שלא היה מקדם ומה גם שהן סמוך למקום שיושבים שם ועינא דבעי למחזי בבישותא שלטא בהן וכל שכן שהן מצד מזרח ובעומדם לעמידה שהיא עיקר התפילה הן פנים בפנים דהא ודאי אין לך נזק גדול מזה ואף אם נאמר שישימו מסך בחלון כדי שלא יראו פניהם בפרהסיא אפ"ה נ"ל דלא פלט תדע מדאמרינן בפ' החליל (סוכה דף נ"א) דאמרינן התם מאי תיקון גדול אמר ר' אלעזר כאותה ששנינו חלקה היתה בראשונה והקיפום גזוזטרא התקינו שיהיו נשים יושבות מלמעלה וכו' ת"ר בראשונה היו נשים מבפנים ואנשים מבחוץ והיו באים לידי קלות ראש התקינו שיהיו נשים יושבות מבחוץ ואנשים מבפנים ועדיין היו באים לידי קלות ראש התקינו שיהיו

נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה וכו'. דקרא אשכחו ודרשו דכתיב וספדו הארץ משפחות משפחות לבד משפחת בית דוד לבד ונשיהם לבד והדברים ק"ו ומה לעתיד לבוא שעוסקים [בהספד] ואין יצה"ר שולט בהם אמרה תורה אנשים לבד ונשים לבד עכשיו שעוסקים בשמחה ויצה"ר שולט בהם על אחת כמה וכמה עד כאן הרי דלא סגי להו לתקן מקום מיוחד לנשים אלא שיהיו גם כן למעלה והרמב"ם בפירוש המשניות פי' וז"ל תיקון גדול ר"ל גדול התועלת והוא כי העם היו מתקנים מקום לנשים ולאנשים ומקום הנשים למעלה ממקום האנשים כדי שלא יסתכלו האנשים בנשים. וכתב הרב תוס' יו"ט ז"ל דהדין עמו כי האנשים מלמטה היו הרואים בשמחה ולא השמחים עצמן כי [השמחים] היו חסידים וא"כ הוצרך לטעם הסתכלות ואמנם הסתכלות האנשים בנשים מביא לידי קלות ראש כי הוא ימשול בך כתיב ועוד משום קישוי ושמא יראה קרי [כ"ש] בחצרות בית אלהינו ע"כ. הרי לך להדיא דכל כי האי דבר הראוי להקפיד עליו הוא ונזק מקרי ובודאי דמצי מחי בהו.

וכשאני לעצמי אפי' לדעת הרשב"א והרמב"ן והתוס' שהביא מרן ז"ל דפליגי על הרמב"ם וסיעתיה ז"ל בנדון דידן מודו דמצי לעכובי דכל עיקר בנין בית הכנסת ושותפותם הוא לבוא להתפלל וכשיתבלבל בהיותם פנים בפנים מאי מהני ליה ועוד דאפשר ח"ו שלא יהא חוטא לאלהים ועוד דאיכא נמי משום לפני עור לא תתן מכשול. ועוד דכתב הסמ"ע בסי' קנ"ו ס"ק י' וז"ל בפרישה כתבתי הטעם שמכיון שמכה בפטיש בביתו או בחנותו אין השכנים יכולין למחות בו על מה שאדם עושה בביתו משא"כ בדינים הראשונים שהנכנסין ויוצאין והקול מהם הוא בחצר המשותף לכולם ומשו"ה יכולין למחות בו מלעשות להם נזק בחצרם וכו' יעו"ש וא"כ דון מינה לנדון דידן דמקום המזרח ג"כ הוא מנכסי השותף הו"ל כדינים הראשונים שהקול בא להם מחצר המשותף ומצי מחי בהו וכמ"ש המרדכי ומביאו מרן ז"ל וז"ל נראה לרבינו יואל דוקא בחנות יכול לתקן מלאכתו בעל כרחו אבל בחצר אמרינן בפ' חזקת הבתים דבכל שותפין מעכבין זה את זה חוץ מן הכביסה עד כאן הרי דכשהמקום משותף ורוצה להניח שם דבר המזיק לשותפו יכול לעכב עליו ונדון דידן לא שנא.

ואף אם ירצה החולק לחלוק ולומר דלדעת הרשב"א וסייעתיה הכא ג"כ לא מצי מחי דומיא דקול הפטיש ורחיים מה שאינו לענ"ד ויאמר דכיון דפלוגתא דרבוותא הוא על הניזק להביא ראיה וכמ"ש הרב תרומת הדשן סי' קל"ז מ"מ נראה דלא מהני דכבר כתב הש"ך בסי' קנ"ה ס"ק י"ט וז"ל ולא נהירא לי דהיינו דוקא בשהחזיק כבר אבל זה שרוצה להחזיק פשיטא דעל המחזיק להביא ראיה כיון שרוצה להחזיק וכל שלא הביא

ראיה הרי הוא בחזקתו דמעיקרא עד כאן ועיין בס' מחנה יהודה מה שהקשה ע"ז וגם אין לומר נמי דהמזיק הוא מוחזק מהא דכתב מהריב"ל בחלק א' סי' פ"ד דכל דאיכא פלוגתא דרבוותא בין נזק גדול בין נזק קטן בנזק מבורר הניזק מיקרי מוחזק ובנזק שאינו מבורר המזיק מקרי מוחזק והביא ראיה לדבריו יעו"ש להא נמי אמינא דכל כי האי נזק מבורר מיקרי כנזכר בשאלה דכי מתחילין לבא מתחיל ההקפדה ומתבלבל הדעת ומפסיד הכונה ונראה להביא כדמות ראיה לזה ממ"ש הריב"ש ז"ל בסי' קצ"ו וז"ל וכן הטענה הג' שטען ראובן מפני חולי אשתו שמזיק לה בראשה גם זו טענה גדולה היא וכו' כיון שאשה זאת מוחזקת בחולי אין לך גירי גדול מזה והו"ל כקוטרא וכדאמר רב יוסף הני לדידי כקוטרא ובית הכסא דמו ואם במה שאדם קץ מחמת שהוא מאניני הדעת הוה ליה כקוטרא ובית הכסא כל שכן במה שהזיקו בגופו. וכתב הרשב"א בההיא דר' יוסף וז"ל מהא שמעינן דכל שנודע ומוחזק שאינו יכול לסבול נזק אחד ידוע מן הנזיקין שנפש קצה בהם אין לו חזקה כהא דרב יוסף אע"פ ששאר בני אדם אין מואסין בו כל כך כיון שהוא מוחזק ונודע שאין דעתו סובלתו אין מחזיקין בכך וכו' יעו"ש הרי דלא בעינן שיהא נזק גדול שיזיק לכל כי היכי דלא תהוי עליו חזקה אלא כיון דלגבי מערער הוי נזק אין מחזיקין וכל שכן מי שבא להחזיק ולהושיב בסמוך לו דבר המונע לו התפלה וכי לאחרני לא מזיק דלא קפדי אפ"ה מצי זה המערער לעכובי להם.

ועוד אני אומר דאפי' אם נאמר דזה לא מקרי נזק מבורר והמזיק הוא המוחזק וכדעת הרב תרומת הדשן ז"ל ושלא כדברי הש"ך ומהר"ש הלוי הזקן שהביא הרב בית דוד בחלק חו"מ סי' צ"ו דקאי כוותיה דהרב ש"ך ודחה הראיה שהביא הרב מחנה יהודה מבר מבואה אבר מבואה אחריתי אי מצי מעכב דסלקא בתיקו ואפ"ה לא מצי מעכב יעו"ש מ"מ בנדון דידן מצי לעכב מטעמא אחרינא והוא דכיון דשותפין נינהו לא מצי חד לשנות אי חבירו מעכב עליו ואפי' בעילא כל דהו ואין בו אפי' משום זה נהנה וזה אינו חסר וממ"ש מהרשד"ם ז"ל בחו"מ סי' תס"ב ותס"ד שנשאל על חצר השותפין שהיה בנוי ונפל ואח"כ כשחזרו לבנותו רוצה אחד מהם לשנות מקום הפתח לעשותה במקום אחר ושאר השותפין מוחין שכולם החזיקו במקום ההוא ואינם רוצים לשנותו וגם טוענים שנמשך להם נזק וכו' והשיב וז"ל זכינו לדין א"כ דבנדון דידן ששותפין אלו יש להם זכות וקנין בפתח החצר בדרך ההוא ואינם באים לחלוק פתחא היכא דקאי קאי ואין בזה משום מידת סדום וכו' ובסי' תס"ד כתב וז"ל חוזרני עתה לכתוב כל מה שראיתי להורות שדין עם השותפין שרוצים שתעמוד הפתח במקומם ולא לשנות כלל ולא מיבעי אם יש להם טעם כל שהוא דבהא אין צריך לומר דבעילא כל דהוא מתבטל ואין כופין

על מדת סדום וכדמוכח זה מדין חלון דבטענת כל שהוא יאמר הנתבע איני רוצה וזה ברור אלא אפי' ליכא טענה כלל כגון בנדון דידן ואפ"ה לא זה נהנה וזה אינו חסר כופין מטעמא דכתב הנמוק"י בפ' כיצד הרגל שכתב דאע"ג דקי"ל בעלמא זה נהנה וזה אינו חסר כופין אותו על מדת סדום ה"מ בקרקע של שניהם שאין משתמש בשלו כלל וכו' אבל להשתמש בשלו לא קאמר וכו' ובסוף התשובה כתב וז"ל ועתה חוזרני לומר דלא מיבעי לדעתו והנמשכים אחריו שהדין עם השותפין אלא שאפי' לדעת הרמב"ם ז"ל בנדון דידן הדין עם השותפין דעד כאן לא קאמר הרמב"ם אלא בסולם קטן שהוא קל להוציאה שאינו יכול בעל הסולם לטעון חזקה אבל בסולם גדול דקביע ומצי לטעון חזקה בהא ודאי דלא אמרינן כופין על מדת סדום אלא שיכולין למחות שיאמרו השותפין אין לנו ליתן לך זכותינו אפי' שאין אתה מזיק אותנו יעו"ש. ורואה אני שהדברים ק"ו בנדון דידן שעתה מזיק לזה המערער ושפיר מצי מעכב וברור ועוד אני אומר שבזה שכתב הרב ז"ל נמצינו למידים דלא מצו לומר להמערער כלך מדרך זו בשעת העמידה או סגור דלת החלון בעת העמידה ועיין בס' חיים שאל ח"א דף צ"ב סי' כ"ח סיוע לדברינו ודוק.